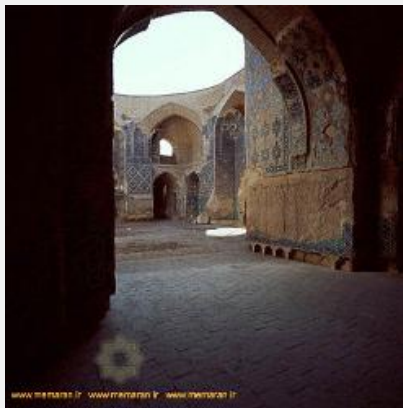

مسجد کبود تبریز، فیروزه اسلام

بنای تاریخی مذهبی مسجد کبود از آثار ارزشمند دوره قراقویونلو می باشد که به دستور جهانشاه که شهر تبریز را پایتخت خود قرار داده بود و به سرکاری عزالدین قاپوچی بنا گردیده و با استناد به کتیبه برجسته سر درب به سال 870 ه.ق ساختمان آن به اتمام رسیده است...

بنای تاریخی مذهبی مسجد کبود از آثار ارزشمند دوره قراقویونلو می باشد که به دستور جهانشاه که شهر تبریز را پایتخت خود قرار داده بود و به سرکاری عزالدین قاپوچی بنا گردیده و با استناد به کتیبه برجسته سر درب به سال 870 ه.ق ساختمان آن به اتمام رسیده است. سلطنت جهانشاه از سال 839 ه.ق آغاز و تا 872 ه.ق ادامه داشت که وی به دست اوزون حسن از طایفه آق قویونلو کشته شد و بساط اقتدار حکومتی وی که از آسیای صغیر تا خلیج فارس و هرات و ماورالنهر گسترده شده بود برچیده شد. بنای اصلی در مقام مسجد مقبره، دارای صحن وسیعی بوده که در آن مجموعه ای از ساختمان ها از جمله مدرسه و حمام و خانقاه و کتابخانه و... ساخته شده بود که متأسفانه آثاری از آنها به جا نمانده است. خصوصیت بارز و شهرت وافر مسجد کبود با معماری ویژه تلفیقی و اعجاب انگیز آن بیشتر به خاطر کاشیکاری معرق و تلیق آجر و کاشی، اجرای نقوش پرکار و در حد اعجاز آن می باشد، که زینت بخش سطوح داخلی و خارجی بنا بوده است. در متن کتیبه برجسته سر درب باشکوه و پر نقش و نگار آن، عمارت مظفریه و نیز نام نعمت الله بن محمد البواب، خطاط و احتمالاً طراح نقوش که از هنرمندان برجسته خوشنویسی آذربایجان بوده، درج شده است. چنین تصور می شود که ساختمان مسجد کبود به مثابه یادمان از پیروزی های جهانشاه برپا گردیده است به طوری که در این خصوص می توان به سوره «فتح» که بصورت کامل و به شکل برجسته، زینت بخش دور تا دور بالای شبستان بزرگ می باشد اشاره نمود. نام جهانشاه در کتیبه بالای درب ورودی نقش بسته که قبلاً روکش طلائی داشته است.

مسجد کبود دارای دو مناره باریک و بلند در منتهی الیه شرق و غرب ضلع شمالی بوده است، در پشت درب ورودی به شبستان بزرگ، یک بیت شعر فارسی به خط ثلث نوشته شده بدین مضمون:

کردار بیار و گرد گفتار مگرد چون کرده شود، کار بگوید که که کرد

شبستان بزرگ را از سه طرف رواق ها در بر گرفته و بر بالای آن گنبد دو پوشی به قطر تقریبی 17 متر قرار گرفته است. شبستان کوچک که در حکم مکانی خصوصی و مقبره سلطنتی در نظر گرفته شده بود، در سمت جنوب بنا واقع شده و با قطعات سنگ مرمر ازاره بندی شده بود که آیات قرآنی به خط زیبای ثلث و به صورت برجسته زینت بخش قسمت فوقانی سنگ ها است.

کاشیکاری آن صرفاً به رنگ لاجوردی و عمدتاً از قطعات شش ضلعی کار شده بود و تمام سطح سقف آن زرنگار (نقاشی با آب طلا) و کف شبستان ها به احتمال قوی مرمرین بوده است. نقش و نگار نقاشی معرق مسجد شامل گره بندی های هندسی، گل و بوته اسلیمی و ختایی و کتیبه های مختلف که مجموعاً حکایت از زیبایی خارق العاده ای داشته است.

آرامگاه جهانشاه و نزدیکان وی در انتهای شبستان کوچک در داخل سرداب بوده است. زلزله مهیب سال 1193 ه.ق باعث ویرانی شهر تبریز و کشته شدن عده زیادی از مردم آن گشته و از مسجد کبود بجز سر درب و چندین جزر پایه بر جا نمی گذارد و در فاصله بین سالهای پس از زلزله تا شروع مرمت، درب ورودی اصلی و قطعات مرمرین و... به تاراج میرود.

مسجد کبود در سال 1310 ه.ش در فهرست آثاری ملی به ثبت رسید و بیشترین مرمت آن تا سال 1343 انجام پذیرفته و در فاصله سالهای 1352_54 بازسازی گنبد های بالای شبستان ها به همت مرحوم اسماعیل دیباج و دفتر فنی حفاظت آثار باستانی و به دست توانای معمار شهیر و فقید آذربایجان، استاد رضا معماران جامه عمل پوشید. اینک کار محوطه سازی و باز یافت نقش و نگار کتیبه های داخل مسجد در دست اجرا است.